

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ M. M.**, bývajúceho vo S. a **2/ M. Z.**, bývajúcej vo S., zastúpených JUDr. Mgr. Š. B., advokátom so sídlom v Ž., proti žalovanému **O. B.**, bývajúcemu v K., zastúpenému JUDr. B. O., advokátkou so sídlom v Ž., **o určenie dedičského práva**, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 13 C 59/2008, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Žiline zo 16. decembra 2009 sp. zn. 7 Co 151/2009 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline zo 16. decembra 2009 sp. zn. 7 Co 151/2009 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Žilina rozsudkom z 31. marca 2009 č.k. 13 C 59/2008-125 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali voči žalovanému určenia, že sú dedičmi zo zákona v štvrtej dedičskej skupine po poručiteľovi M. T., zomrelému 1.4.2005, naposledy bytom vo S.. Zamietnutie žaloby odôvodnil výsledkami vykonaného dokazovania, z ktorého vyvodil záver, že dedičské právo svedčí žalovanému ako dedičovi v tretej dedičskej skupine, pretože bolo preukázané, že s poručiteľom po dobu najmenej jedného roka tvorili spoločnú domácnosť, spoločné sa o ňu starali a uhrádzali jej náklady.

Krajský súd v Žiline ako súd odvolací na odvolanie žalobcov rozsudkom zo 16. decembra 2009 sp. zn. 7 Co 151/2009 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Zároveň rozhodol, že žalovanému sa nepriznáva náhrada trov odvolacieho konania. Prvostupňový rozsudok považoval za vecne správny, aj keď z iných, než v ňom uvedených dôvodov. Na rozdiel od súdu prvého stupňa vyslovil názor, že žalobu bolo potrebné zamietnuť z dôvodu, že v dedičskom konaní po poručiteľovi M. T. bolo potrebné považovať za menej pravdepodobné

dedičské právo žalovaného, preto na podanie žaloby o určenie dedičského práva v zmysle § 175k ods. 2 O.s.p. mal byť odkázaný on a nie žalobcovia.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podali dovolanie žalobcovia. Žiadali, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnili odňatím možnosti konať pred súdom, ku ktorému malo dôjsť tým, že odvolací súd zamietol žalobu iba z procesných dôvodov.

Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu žiadal tento mimoriadny opravný prostriedok ako nedôvodný zamietnuť.

Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania, preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Občiansky súdny poriadok upravuje prípustnosť dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 238.

Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu je v prvom rade prípustné (a súčasne dôvodné) vtedy, ak je konanie postihnuté vadami taxatívne uvedenými v § 237 O.s.p., ktoré spôsobujú tzv. zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. K týmto vadám prihliada dovolací súd – ak je dovolanie podané včas a na to oprávneným subjektom – z úradnej povinnosti (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.). Existenciu väd konania uvedených v § 237 O.s.p. žalobcovia tvrdili, a to konkrétne vadu uvedenú pod písm. f/.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok

dáva (napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom, vykonávať svoje práva a povinnosti prostredníctvom zvoleného zástupcu, namietať v oprávnom prostriedku správnosť skutkových a právnych záverov súdu prvého stupňa, právo na presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia a pod.).

Podľa názoru dovolacieho súdu konanie pred odvolacím súdom je takouto vadou vyplývajúcou z uvedeného ustanovenia postihnuté. Odvolací súd totiž potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa o zamietnutí žaloby z celkom iného právneho dôvodu, než ktorým odôvodnil zamietnutie žaloby prvostupňový súd, a to bez toho, aby umožnil žalobcom vyjadriť sa k možnosti takéhoto iného právneho posúdenia veci. Tým nerešpektoval zásadu dvojinstančnosti občianskeho súdneho konania, v dôsledku čoho bola žalobcom odňatá možnosť konať pred súdom.

Pretože odňatie možnosti účastníkovi konať pred súdom, znamenajúce porušenie práva na spravodlivý proces, zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale aj jeho dôvodnosť, dovolací súd podľa § 243b ods. 1 O.s.p. rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Uvedená vada však nebráni dovolaciemu súdu zaujať stanovisko k právnemu názoru odvolacieho súdu, podľa ktorého mala byť žaloba zamietnutá, pretože v dedičskom konaní nemali byť na jej podanie odkázaní žalobcovia. Tento právny názor nie je správny. Pokiaľ by totiž malo ísť o žalobu, na podanie ktorej boli žalobcovia odkázaní v dedičskom konaní uznesením vydaným podľa § 175k ods. 2 O.s.p., súd v konaní o tejto žalobe otázku správnosti odkázania žalobcov na podanie žaloby o určenie dedičského práva nie je oprávnený riešiť, ale je povinný z takéhoto uznesenia vychádzať. Právoplatné uznesenie súdu v dedičskom konaní, vydané podľa § 175k ods. 2 O.s.p., je pre tú časť dedičského konania, v ktorej sa rieši otázka dedičského práva, uznesením vo veci samej. V zmysle § 159 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 167 ods. 2 O.s.p. je právoplatný výrok tohto uznesenia pre súd v konaní o žalobe o určenie dedičského práva, na podanie ktorej bol účastník odkázaný v dedičskom konaní, záväzný.

Dovolací súd ďalej dodáva, že samotná skutočnosť, či účastník konania vystupuje na strane žalobcu alebo žalovaného, nemá priamy vplyv na jeho povinnosť tvrdiť rozhodujúce skutočnosti a predložiť alebo označiť dôkazy na svoje tvrdenia. Rozdelenie bremena tvrdenia a dôkazného bremena medzi účastníkmi v spore závisí na tom, ako vymedzuje právna norma

práva a povinnosti účastníkov. Obvykle platí, že skutočnosti navodzujúce žalované právo musí tvrdiť žalobca, zatiaľ čo okolnosti toto právo vylučujúce sú záležitosťou žalovaného. Bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno vystihuje aktuálnu skutkovú a dôkaznú situáciu konania. V priebehu sporu sa môže meniť, teda môže dochádzať k jeho prerozdeleniu. Pri posudzovaní dôkazného bremena na strane toho - ktorého účastníka treba rešpektovať tzv. negatívnu dôkaznú teóriu, t.j. pravidlo, že neexistencia (niečoho) majúca trvajúci charakter sa zásadne nepreukazuje. Na nikom totiž nemožno spravodlivo žiadať, aby preukázal reálnu neexistenciu určitej právnej skutočnosti. V prejednávanej veci to potom znamená, že žalobcovia nemali povinnosť preukázať neexistenciu skutočností, z ktorých odvodzoval svoje dedičské právo žalovaný, ale naopak ich preukázanie bolo povinnosťou žalovaného.

Napokon dovolací súd poznamenáva, že ak žaloba o určenie dedičského práva, na podanie ktorej boli žalobcovia odkázaní v dedičskom konaní, bola už v predchádzajúcom inom konaní právoplatne zamietnutá, a súd v dedičskom konaní ďalším uznesením neodkázal žalobcov na jej opätovné podanie (hoci, vzhľadom na okolnosti jej zamietnutia, by takýto postup vyžadovala zásada spravodlivej ochrany práv), potom opakovaná žaloba so zmeneným petitom, ktorá je predmetom konania v preskúmvanej veci, nemôže byť posudzovaná ako žaloba majúca svoj základ v § 175k ods. 2 O.s.p., ale ako určovacia žaloba v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. Na podaní takejto žaloby, pri zrejmej spornosti dedičského práva, majú žalobcovia naliehavý právny záujem.

V ďalšom konaní bude povinnosťou odvolacieho súdu prejednať odvolanie žalobcov z hľadiska správnosti procesného postupu súdu prvého stupňa ako aj správnosti jeho skutkových a právnych záverov a v novom rozhodnutí rozhodnúť znova aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. mája 2010

JUDr. Rudolf Č i r ě, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia:
Kludia Vrauková